

IMPERIETS BARN

- Ett reportage

Av **Liza Alexandrova-Zorina**
(2023)

Pia Hellertz – jan. 2024



Under de senaste månaderna har nyheterna på TV och radio berättat om de utländska byggarbetarna som utnyttjas som slavarbetare i Sverige. De har också råkat ut för arbetsplatsolyckor. Trots att berättelserna upprörde så blev de lätt glömda för andra mörka nyheter... Tills jag hittade boken *"IMPERIETS BARN"* av **Liza Alexandrova-Zorina**. Efter den läsningen kommer det inte längre att vara lika lätt att bara skaka på huvudet. Det är på gränsen till ofattbara berättelser om människor som flytt från sina hemländer och som utnyttjas som slavarbetare inom olika områden i Sverige, byggen, massageinstitut, hemtjänsten, äldreomsorgen, med mera och som utsätts för hot och våld och övergrepp och bedrägerier, exempelvis att löner inte utbetalas efter det hårda arbetet. Det kan ibland vara storskaligt. Ett företag kan hyra in ett helt arbetslag till ett bygge. *"Då får knegarna ett litet förskott så att de inte ska svälta ihjäl medan de jobbar. Ibland löper uppdraget under lång tid, upp till ett halvår. Men när objektet är klart körs allihop iväg utan lön. Vad kan de lurade arbetarna göra då? Ingenting."* (s. 9) Det händer att företagen ägs och drivs av personer som flytt från samma länder.

Det var oklart för mig varför författarinnan använder begreppet *"imperiet"* i titeln, så jag Googlade:

"Med ett imperium menas ofta en större stat som omfattar flera nationer eller folkslag. Ursprungligen användes begreppet imperium inom romarriket för höga befattningshavares myndighet (maktbefogenheter), men begreppets betydelse kom att förändras med tiden till att istället syfta på rikets maktsfär...

Ett imperium skiljer sig från en federation genom att inte erbjuda politisk representation till de områden som ingår. Jämfört med senare tiders nationalstater skiljer sig ett imperium genom att vara mer mångkulturellt.

Organiserad strävan att bilda eller upprätthålla ett imperium kallas för imperialism..."¹

¹ <https://www.so-rummet.se/kategorier/imperier>

De personer författarinnan berättar om kommer från Ryssland, Ukraina, Tjetjenien, Georgien, Armenien, Azerbajdzjan, Uzbekistan, Tadzjikistan, Kirgizistan, m.m. ... Ryska är oftast det gemensamma språket.

Författaren berättar att det efter krigsutbrottet i februari 2022 har anlänt omkring 27,000 ukrainska flyktingar som nu uppehåller sig i Sverige ”i *enlighet med EU:s massflyktsdirektiv*” (s. 11). ”*Ju mindre hjälp flyktingarna fått från välgörenhetsorganisationer och frivilliga, desto mer har de isolerats i den postsovjetiska bubblan*” (s. 11).

Enligt Statistikdatabasen bodde det i Sverige år 2021 102,368 personer som var födda i Sovjetunionen ”*eller de länder som uppstod ur dess ruiner*” (s. 11). De flesta kom från Ryssland, 23,455 personer. Det har lett till att ett ”*post-sovjetiskt parallellsamhälle*” har skapats, som i många avseenden innebär enorma problem för dess invånare. Det är detta författaren beskriver så ingående och berörande. **Leonidas Aretakis** som är chefredaktör på *Flamman*² skriver i sin recension: ”*Liza Alexandrova-Zorina har skrivit en av årets viktigaste reportageböcker. Hon tar oss oerhört nära dessa nedre samhällslager och rycker ut de berättelser som vi borde se, men helst vill förtränga. För min del hade boken lika gärna kunnat utspela sig i Sibirien.*”³

Vem är författarinnan?

För att underlätta för mig skriver jag bara förnamnet i fortsättningen... **Liza** är född år 1984, d.v.s. hon blir 40 år i år. Hon är ryska, uppvuxen i en liten gruvarbetarstad på Kolahalvön, ett par mil från finska gränsen. Hon kom till Sverige år 2018 via dåvarande *Kulturrådet* vid *Svenska ambassaden* i Moskva.⁴ Hösten 2022 hotades Liza av utvisning tillbaka till Ryssland, men efter att fallet uppmärksammats brett i medierna och ett upprop fått tusentals undertecknare ändrade Migrationsverket sitt beslut. Det är otroligt att hon lärt sig hantera svenska språket så bra på denna korta tid...

Eftersom hon talar ryska hade hon lätt att kommunicera med de personer hon intervjuar och hade även lätt att ”infiltrera” de grupper hon ville undersöka och berätta om. Bland annat annonserade hon på sidor där flyktingarna hade kontakt med varandra. Där berättade hon att hon ville möta och prata med dem om hur de hade det i Sverige, men flyktingarna var kritiska till journalister på grund av tidigare erfarenheter, så Liza fick använda andra metoder. ”*Svenska Palmen*” var den viktigaste mötesplatsen på nätet, så där svarade hon på annonser.⁵ Hon åkte hem till de illegalas bostäder, ”*där de jobbar hemifrån som*

² Flamman är Sveriges äldsta socialistiska tidning. Den startades i Malmfälten 1906 som en rösträttstidning och är i dag partipolitiskt obunden. - <https://www.flamman.se/rorelsen/>

³ <https://www.expressen.se/kultur/bocker/kvinnorna-tvingas-till-sex-for-att-fa-ut-sin-lon/>

⁴ <https://www.expressen.se/kultur/hon-motte-maffian-i-svenska-skuggsamhallet/>

⁵ En annan författare har skrivit om samma tema, **Pelle Sunvisson**, som skrivit boken ”*Svenska palmen*” (2021). Det verkar inte som om Liza kände till hans arbete.

frisörer, massöser och manikyrister” (s. 12). Hon till och med svartstädade själv. Hon besökte de illegala vandrarhemmen där bäddar hyrs ut per dygn. Hon bodde i en lägenhet tillsammans med ett gäng ukrainska byggarbetare och hon bad de människor hon träffat berätta om henne så hon kunde få träffa dem också. Det är en helt otrolig berättelse, i synnerhet som jag dessutom ser fotot på henne. Ung och vacker... Hon blir varnad ibland. *”Du borde förresten vara försiktigare, det är hårda typer”*, varnar **Duki**, en av hennes intervjupersoner (s. 136) som hade haft en högt uppsatt militär roll, *”förmodligen den högst uppsatte”* i de krig han deltog i, skriver Liza (s. 139). Samtidigt förstår jag också att hon vann förtroende hos dessa kriminella ledare. Duki säger vid ett tillfälle: *”Om du får problem, ring mig direkt. Jag fixar allt. Ingen i Sverige ska göra nåt mot dig, du är under mitt beskydd...”* (s. 150).

På några ställen kommer det fram i texten att hon är kritisk till president Putin. Samtidigt berättar hon att hon *”försökt lämna sina politiska och religiösa övertygelser hemma, liksom min syn på livet i stort och min inställning till Sverige”* (s. 236).



Personliga berättelser

Liza har rubricerat flera kapitel med personnamn, exempelvis *”Anastasia och Abdulla”*, *”Misja, chaufför åt maffian”*, *”Gejdar – maffialedaren”*, *”Fatima, Anna, Bogdana”* och ytterligare 25 namn, en del av namnen är de rätta, andra fingerade eftersom de inte vågade uppge sina rätta namn.

Varje person har sin egen historia att berätta, och Lizas sätt att berätta dem är fascinerande. Vi får läsa om orsakerna till flykten, om varför de hamnade i Sverige, om sökande efter arbete, om bedrägerier de utsattes för, om fattigdom och bostadslöshet, om hur man blev indragen i den kriminella bedrägeriverksamheten med att bedra sina egna landsmän, om sexuell utsatthet för kvinnorna, om att bli lurad på lönen och mycket, mycket mer. Det är enormt starka berättelser.

Intervjuerna sker på restauranger och caféer, hemma hos intervjupersonen, på arbetsplatser, på de illegala vandrarhemmen som hyr ut rum för en natt med mera. Lizas kontakter sker ofta via sidan "*Svenska Palmen*" som "*är som Blocket, Tinder och Facebook i ett*" (s. 17). "*På sajten kan man hitta allt möjligt: svartjobb, förfalskade papper, bostad, sovplats, sitt livs kärlek, fejkäktenskap, sex mot pengar, folk som spår i kort, stulna prylar, begagnade bildäck, antibiotika, sprit och cigaretter*" (s. 17). Hon citerar kortare inlägg från sidan. Bland annat berättar hon att det i annonserna ofta finns avgränsningar, som exempelvis "*endast för personer av slavisk nationalitet*", "*endast för muslimer*", "*icke-slaver bemödar sig ej*" och liknande. Efter kriget i Ukraina har det börjat stå exempelvis "*endast för ukrainare*" – *för att ryssar inte ska höra av sig*" (s. 17).

I flera samtal kommer Liza och intervjupersonen in på kriget som pågår i Ukraina och varför det pågår. *Migrationsverket* får en hel del kritik för sitt agerande i olika berättelser. I ett fall berättar en man utan namn att han naturligtvis måste arbeta för att försörja sig och de fyra barnen, men eftersom *Migrationsverket* tagit mamman i förvar så har han ingen som passar barnen, så han får ta med sig dem till de orter där han ska arbeta. Han berättar att han jobbar svart som snickare i villor i Danderyd, Täby, Nacka, på Värmdö och i Södertälje. Han får lämna barnen på det tillfälliga boendet på den ort där han arbetar för tillfället. De äldre barnen får passa de yngre. Den äldste är 14 år och den yngsta är ett år och sju månader (s. 166). På lunchen åker han hem, byter blöjor och ordnar med lunchen. Sen åker han tillbaka till jobbet. *Migrationsverket* hade först gripit honom, men sen släppte de honom och tog hustrun i förvar istället. Han tror att de agerar så för att familjen ska knäckas och välja att lämna Sverige.

För att nämna ännu ett exempel... Berättelsen om **Anastasia** är extra stark eftersom hon är handikappad och rullstolsbunden. I Ryssland hade hon blivit insatt på ett "*invalidhem*" och "*legat i en säng och stirrat upp i taket*". I Sverige har hon ett "*ryskspråkigt parallellsamhälle där det alltid går att hitta någon som kan hjälpa till med tak över huvudet och en hundring*" (s. 37). Hon sover på gatan ibland eller på nåt billigt vandrarhem, men hon verkar ha ett fantastiskt gott humör och är en stark personlighet.

Liza frågar **Misja** som är "*chaufför åt maffian*" vad de han jobbar för gör. Han viskar: "*Allt möjligt, allt som de kan tjäna pengar på*" och han räknar upp "*beskyddarverksamhet mot företag och smugglare, säljer bokföringsadresser*" med mera (s. 46).

Geidar, maffialedaren, berättar att han jobbade inom "*byggsvängen*" och hade väldigt många anställda (s. 51). Han har 14 olika företag registrerade i sitt namn. Hans företag fanns i Stockholm, Uppsala och Örebro... (s. 52). Jag som

bor i Örebro hoppade till när jag läste det. Wow, det kom nära... Geidar berättar att flera av hans släktingar sitter i styrelsen för de olika företagen. Han hade suttit i fängelse tidigare, i Ryssland och i Azerbajdzjan (s. 57). Under den s.k. ”pandemin”⁶ importerade han munskydd till EU via Belarus. Han visar bilder för Liza på lådorna där det står *”Geidar Sweden”* (s. 54). Han berättar ingående för henne om hur han och hans medarbetare arbetar och lurar myndigheter, bland annat *Skatteverket* med flera.

Karim berättar bland annat att han som byggarbetare kunde arbeta tillsammans med svenskar som arbetade för andra företag än det som anställt honom. *”Svenskarna kunde hålla på med en vägg i två dagar. De hade sina raster och käkade ordentlig lunch, precis som det ska vara. Vi fick tre timmar på oss att göra samma jobb. Och hela tiden hade vi en arbetsledare som mest var en övervakare.”* (s. 129)

I vissa intervjuer har männen vapen öppet framme. Ibland var männen inte heller nyktra, ibland till och med stupfulla. Liza berättar om en intervjusituation på ett vandrarhem. Det är *”rena fylleslaget”*. *”En man faller i backen med en hög smäll alldeles intill mig. Han reser sig och låter sin dimmiga blick glida över mig och Nino. En stor kniv ligger framme på bordet. Jag skyndar mig att gömma undan den...”* (s. 141).

Kvinnorna

Ett kapitel ägnar Liza åt kvinnorna och deras situation. Hon skriver: *”De flyr från fattigdom, utsugning och våld, men när de kommer till Sverige hamnar de i en liten och isolerad värld som också präglas av fattigdom, utsugning och våld”* (s. 60). Det är framförallt städbranschen och skönhetsbranschen som blir deras levebröd. Liza berättar om hur de blir lurade på sina löner och flera andra sätt som de blir bedragna på. *”Bland platsannonserna kan man exempelvis hitta någon som söker en hjälprea i hemmet åt en äldre kvinna med alzheimer för 300 kronor per dag eller en barnpassare åt två barn för 250 kronor per dag”* (s. 61). Vissa kvinnor tvingas till sex för att de ska få ut sin lön.

I ett kapitel berättar Liza om att hon själv lägger ut en annons på *”Svenska Palmen”*: *”Kvinna, 30 år, söker alla sorters jobb, heltid eller deltid, i Stockholm”* (s. 63). Hon får flera olika erbjudanden. Hon beskriver de märkliga svaren. Hon bestämmer sig en gång för att *”prova ett städjobb”* (s. 64). Hon blir förd till ett bygge... *”redan efter en kvart har jag ont överallt – i händer, nacke, rygg – och funderar på hur jag ska kunna slingra mig ur det här”* (s. 64).

Liza pratar med **Fatima** som verkar arbeta jämt med olika arbeten, som

⁶ Att jag använder ”-tecken omkring begreppet pandemin har sin egen historia som jag inte tar upp här. Kort: jag är övertygad om att den officiella berättelsen om pandemin inte är sann, vilket nu alltmer börjar avslöjas.

servitris, med städning m.m. *"Varje månad skickar hon hem omkring 10,000 kronor, pengar som hela hennes stora familj lever på"* (s. 65). Ofattbart...

Hennes berättelse är en av dessa otroligt omänskliga historier. Jag blir skakad...

Flera av de intervjupersoner Liza berättar om har familjer kvar i hemlandet. Några har kontakt med dem via videosamtal. En liten son ber mamman:

"Beskriv dig själv för mig, hur är du egentligen?"(s. 76). Det gjorde ont att läsa...

De kvinnor Liza berättar om är genomgående mycket starka och envisa och vet vad de vill och vad de kämpar för, även om det ibland enormt tufft för dem. Flera blir utsatta för grovt våld. Då får de hitta lösningar, ibland med hjälp av personer inom "skuggsamhället".

Vandrarhemmen

Ett kapitel ägnar Liza åt flyktingarnas bostadssituation, bland annat de illegala vandrarhemmen (s. 131 ff). Hon inleder kapitlet med att berätta om de mycket primitiva boenden som ryska arbetare i Moskva och andra ryska orter tvingas leva i. När hon beskriver hur de bor i Sverige är det visserligen mycket bedrövtligt, men inte på den urusla nivån de hade i Ryssland. Det är ofta många som bor i samma rum. På vandrarhemmet lever man trångt och primitivt. Liza skriver att det på ytan egentligen inte finns något som är tragiskt med vandrarhemmen, förrän man börjar reflektera över att många gäster *"tillbringa flera år av sina liv där, med okända människor som flyttar vidare..."* (s. 133). Dessutom uppstår det internationella konflikter eftersom gästerna kommer från olika nationer. Liza berättar om olika vandrarhem på olika platser runt Stockholm, Fruängen, Rönninge, Vällingby med flera.

Världen i skuggsamhället

Liza lyckas få sina intervjupersoners förtroende och får otroliga uppgifter om hur de hittar sätt att överleva i Sverige. Om de skickliga bedragarnas sätt att lura både myndigheter, svenska medborgare och sina egna landsmän. Och om de personer som visar en berömvärd personlighet. Exempelvis om mannen som vid intervjutillfället avböjde både mat och kaffe eftersom han inte hade pengar, *"men han låter inte en kvinna betala i hans ställe"* (s. 118). Eller en annan rysk man som ständigt hjälper den handikappade ryska kvinnan med hennes olika problem, utan att kräva nåt i gengäld.

Lizas sätt att berätta gör att jag får rollen som "smyglyssnare". Det är som om jag osynlig sitter med vid mötena.

De ingående berättelserna om hur bedrägerierna går till avslöjar både intelligens och idériakedom. Det är verkligen avancerade upplägg och Lizas sätt

att berätta dem är enastående eller som *SVTs Kulturnyheter* skriver: ”Kort och gott sensationell. En av årets bästa reportageböcker”.⁷

Spioner och påverkansagenter

Sista kapitlet heter ”Tro och säkerhet”. Det inleds med spionskandalerna med kopplingar till Ryssland, som skakat Sverige under senare tid. Hon nämner det ryska par som greps hösten 2022. Hon beskriver dem som ”riktiga spioner, i bokstavlig mening, utan någon form av citationstecken” (s. 213). Hon fortsätter berätta om andra, dem hon kallar ”påverkansagenter... som på ytan tycks ägna sig åt kultur, samhällsfrågor och forskning” (s. 213) och berättar lite om vad de ägnar sig åt.

Slutord

Liza berättar i sitt ”Efterord” att hon ägnat fyra år åt att samla den information hon presenterar i boken, dels genom att besöka och undersöka ”det postsovjetiska parallellsamhället i Sverige” och dels genom att göra de fantastiskt avslöjande och intressanta intervjuer hon berättar om. Hon skrev manuset först på ryska och bearbetade sen om det till svenska.

Hon betonar också att hon egentligen inte intervjuat personerna utan snarare samtalat med dem. Hon berättar att hon själv har ”lyssnat, lyssnat och lyssnat, utan att försöka provocera fram svar som jag kanske skulle ha gjort i rollen som tidningsjournalist” (s. 235). Då förstår jag varför jag upplevt mig som ”smyglyssnare”. Det har verkligen varit enormt fascinerande att få möjlighet att lyssna på dessa samtal. Det har varit mycket lärorikt och medvetandegörande och öppnat mina ögon för en verklighet som jag tidigare bara sett en tunn yta av.

Tack **Liza Alexandrova-Zorina** för det! Jag läser en artikel på Boktugg där hon berättar att hon egentligen ville kalla boken ”Mina drömmars land” efter **Per Anders Fogelströms** ”Mina drömmars stad”.⁸ Jag kommer att hålla ögonen öppna för att se om hon kommer med fler böcker.



⁷ På pärmens framsida – bland flera andra starka, positiva uttalanden från media om boken.

⁸ Liza Alexandrova-Zorina efter uppehållstillståndet: ”Två år är lång tid” -

<https://www.boktugg.se/2022/12/05/liza-alexandrova-zorina-efter-uppehallstillstandet-tva-ar-ar-lang-tid/>